

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNE HAZIRLIK KURSLARINDA İMGESSEL TASARIMDA KULLANILAN BİR ÖĞRETİM YÖNTEMİ ÖRNEĞİ

Meltem KATIRANCI , Başak DANACI POLAT***

Özet

İmgesel, hayali olan, imgesel tasarım ise, zihindeki imgelerin geri çağrılmasıyla oluşturulan bir kurgudur. İmgesel tasarım derslerinin işlenişi, öğretmenin kullandığı öğretim yöntemine, öğretim yoluna ve öğretmen tipine göre farklılık gösterebilmektedir. Güzel sanatlar fakültelerine hazırlık kurslarında imgesel konularının öğretiminde kullanılmakta olan öğretim yöntemleri tespit edilerek dersin süresi, öğretmenin hareket güzergâhı, dersin yapıldığı atölyenin fiziki tanımı, öğrenci ve öğretmen profili ile ilişkilendirilmesi sonucunda öğretmenin ağırlıklı öğretim yolunun ve öğretmen tipinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ders kaydı ve dökümünün çözümlenmesini içeren bir nitel araştırma yöntemi olan “Eğitsel Eleştiri” modeli ile gözlem ve görüşme yapılmış olan bu araştırmanın deseni Durum (örnek olay) Çalışmasından “Bütüncül tek durum deseni” dir. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden “Tipik Durum Örneklemesi” ile, Ankara’da bir kurs yeri ve kursun kurucu öğretmeni olarak belirlenmiştir. Araştırmada veriler, üç ay (bir dönem) süreyle dersin fotoğraf çekimi yapılarak gözlenmesinden, üç ayrı dersin video kaydından, yazılı ve görsel dokümanların analizinden ve bunları desteklemesi bakımından öğretmene uygulanan 31 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilmiş, betimsel ve içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır. Sonuç olarak, öğretmen Y’nin ağırlıklı olarak kullandığı öğretim yolunun süreç içerisinde iletişimsel öğretmen tipinin, yol gösterici/kolaylaştırıcı, öğretim yönteminin kopya ve bellek eğitimi, uygulama tekniğinin de karakalem tekniği olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İmgesel Tasarım, Eğitsel Eleştiri, Kopya ve Bellek Eğitimi, Güzel Sanatlara Hazırlık Kursu*

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim- İş Eğitimi Anabilim Dalı, meltemk@gazi.edu.tr

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim- İş Eğitimi Anabilim Dalı, basakd8@gmail.com

GİRİŞ

Türkiye’de yetenek sınavları sonuçlarına göre öğrenci kabul eden Güzel Sanatlar Fakültelerine bazı öğrenciler bireysel olarak hazırlanırken pek çoğu da hazırlık kurslarına devam etmeyi tercih etmektedirler. Güzel Sanatlar Fakültelerine Hazırlık kurslarında resmi olarak takip edilebilecek bir ders planı yoktur. Bu tür kurslarda görev alan öğretmenler, derslerini farklı yöntemleri kullanarak işlemeye başlasalar da zamanla kendilerine göre en uygun yöntemi benimseyip ağırlıklı olarak o yöntemle ders işlemektedirler. Bu noktadan hareketle Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kurslarında imgesel tasarım konularının öğretilmesinde kullanılan bir öğretim yöntemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma ile Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kurslarında imgesel tasarım konularının öğretiminde kullanılmakta olan öğretim yöntemlerinin, öğretim yolunun ve öğretmen tipinin, öğretmenin ders içi hareket güzergâhı, dersin süresi, dersin yapıldığı fiziki ortam, öğrenci ve öğretmen profili ile ilişkilendirilerek öğretimde mevcut durumun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Öğretim, bir bilgi aktarma sürecidir. Bu süreç temel bilgi aktarımı, yönetsel, süreç içinde iletişimsel ve işlevsiz diye tanımlanabilecek öğretim yollarından oluşmaktadır.

(i) Temel Bilgi Aktarımı, genellikle bir dersin başlangıcında, bilginin plânlı bir şekilde anlatılması ve konunun bütün sınıfa sunulmasıdır. (ii) Yönetsel Öğretim, sınıfın ve kullanılacak gereçlerin düzenlenmesi ve ders sırasında öğrenci disiplininin sağlanmasını öngörür. (iii) Süreç İçinde İletişimsel Öğretim, bireysel ve küçük gruplarla ürün ve gelişmeleri ile ilgili görüşme, öğretmenin öğrenciye sorunların çözümüne ilişkin seçenekler sunmasıdır. Anında görüş bildirme, öğrenci ile konuşmalar gibi. (iv) İşlevsiz ise öğretmenin öğrencilerle serbest, doğrudan öğretimle ilişkisi olmayan biçimde ilgilenmesidir (Kırışoğlu, 1997, s. 64-65).

Araştırmanın Önemi

Sanat eğitiminde farklı yöntem ve tekniklerin bir arada kullanılması öğrenciye kazandırılmak istenen istendik davranışların ve yeterliliklerin oluşmasına olumlu katkı sağlamaktadır. Günümüzde özel yetenek sınavıyla öğrenci kabul eden güzel sanatlar fakültelerine giriş sınavlarına yönelik eğitim veren özel kursların sayısı da oldukça fazladır.

Güzel sanatlar fakültelerine hazırlanan öğrencilerin gelişiminde desen dersleri kadar önemli yere sahip olan imgesel tasarım, öğrencinin eğitim aldığı kurumda şekillenmekte ve gelişmektedir. Birçok öğrencinin bu eğitimi almadan önce imge ve imgesel nedir? İmgesel tasarım nasıl yapılır? gibi sorulara dair alt yapısının olmadığı düşünüldüğünde,

öğrencinin tercih ettiği sanat bölümündeki eğitim hayatından önce hazırlık kurslarında aldığı eğitimin onun geleceğini ve tercihlerini şekillendirdiği söylenebilir. Bu nedenle imgesel tasarım derslerinde öğretmenin izlediği öğretim yöntem ve stratejiler, öğrencinin bu alanda gelişim göstermesine olumlu katkı sağlayacağı gibi alandan kopmasına da yol açabilir.

Literatürde güzel sanatlar fakültelerine hazırlık kurslarında kullanılan öğretim yöntemleri ve bu kurslarda eğitim veren öğretmenlerle ilgili bir araştırma henüz yapılmamıştır. Bu yönüyle araştırmanın hem özgün hem de elde edilen sonuç ve önerilerle alana katkı sağlayacak bir araştırma olduğu düşünülmektedir.

İmgesel tasarım içinde yer alan imge kelimesine etimolojik açıdan değinmek gerekirse; Keser'e (2009) göre imge, gerçekliğin zihindeki yansıması, imgesel ise hayali olandır. İmgesel tasarım ise, resimde ya da sanatın başka bir alanında konuyu betimlerken, bir modele bakmadan o konuyu tamamen zihinsel imgeye dayanarak (hayali olarak) betimlemektir (s.168-169). İmge ile bağlantılı bir diğer terim de imgelemdir. San'a (2008) göre, İmgelerin birbirleriyle bağlantısını kurma yetisine imgelem (muhayyile) denilmektedir. "İmgelerden çeşitli düzenlemeler kurabilen imgelem, bunu, hem duyuşsal hem de düşünme ile ilgili süreçlerde yapar. İmgeler, hemen her zaman nesnel birer görüntüdürler. Gerek belleğimizde, gerek imgelemimizde varlıklarını korurlar. İmgelemi algılamadan ayıran başlıca özellik, imgelemede daha çok 'yeniden canlandırılmış imgelerin' yer almasıdır"(s.30). İnsan gözlemlediklerini ve gördüklerini hayal dünyasında kurguladığı zaman yaratıcı süreç başlayabilir ve imgesel tasarımlar elde edilebilir. İmge, tek başına yaratıcı süreçte rol oynayan bir olgu değildir. İmgeye, algı ve kavramlarda eşlik etmektedir.

Zihinde yer edinen imgeler bir araya gelerek algıyı oluşturmaktadır. Algı ise bir nesneye ait daha önceki deneyimlerle elde edilmiş ve bellek depolarına daha sonra hatırlanmak üzere gönderilen imgelerin yenileriyle birleşerek o nesnenin tanınmasıdır. Bu da algıyı sadece nesneyi tanıma olayı olarak değil, yaratma sürecinde etkin rol oynayan seçici ve ayıklayıcı bir olgu olarak göstermektedir (Kırıçoğlu, 2005).

Algılar aynı zamanda kavramları oluşturmaktadır. "Kavramların oluşumu açısından imgeler gereklidir, insanda doğuştan gelen tek bir kavram bile yoktur" (Peillaube 1910, akt., Sartre, 2009: 39). Dolayısı ile algı, imge ve kavram terimleri anlam olarak birbirlerine bağlı ve yaratım sürecinde etkin olgulardır.

Bireyin görsel hafızasının gelişmesine, imgelerin algı ve kavramlarla ilişkiye geçip iki boyutlu olarak kağıt üzerine geçirilmesiyle destek verilebilir. İnsan figürü, mekan, nesnelere ve perspektif ile oluşturulan kurguya "İmgesel Tasarım" denilmektedir. Bu kurgu oluşturulurken, bireyin daha önce gözlemlediği ya da farkında olmadan belleğinde yer edinen görüntü ve bilgilerden yararlanılmaktadır. İmgesel tasarımlarda hayal gücü ön plana çıkarken aynı zamanda sınırları olmayan düşünce gücüyle yaratıcılıkta gelişim göstermektedir. Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kurslarında özellikle imgesel tasarım sınavına hazırlık sürecinde, bu gelişimin ortaya çıkarılmasında ve takip edilmesinde kullanılan öğretim yöntemleri öğretmenlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Öğretmenler tarafından kullanılan ancak çeşitlilik gösteren öğretim yöntemlerinden birinin tespit edilmesi ve buna dayanarak öğretmenin ağırlıklı öğretim yolunun belirlenmesi ile sonuçlandırılan bu araştırmanın, Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kurslarında yer alan imgesel tasarımın öğretimine örnek teşkil etmesi bakımından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Yapılan incelemelerde Türkiye'de Güzel Sanatlar Fakültelerine Hazırlık Kurslarının imgesel tasarım derslerine yönelik bir çalışma bulunmadığı görülmektedir. Bu eksiklikten hareket ederek bu çalışmada *Güzel sanatlar fakültelerine hazırlık kurslarında imgesel tasarım konularının öğretiminde kullanılan öğretim yöntemleri nelerdir?* Sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırma, Ankara'da ele alınan Güzel Sanatlar Fakültelerine Hazırlık kurslarından birinde imgesel tasarım dersi öğretmenin kullandığı öğretim yönteminin ve öğretim yolunun belirlenmesine yönelik nitel bir çalışmadır. Bu doğrultuda araştırmanın desenini "Durum (örnek olay) Çalışması" oluşturmaktadır. Durum (örnek olay) çalışması, "Bir sınıf, bir mahalle, bir örgüt gibi doğal bir çevre içinde gerçekleştirilir ve çalışmaya konu olan ortam veya olayların bütüncül bir yorumunu hedefler" (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.277). Nitel araştırma desenlerinden bir tür durum çalışması (örnek olay) olan **Eğitsel Eleştiri** ise, bir günlük okul etkinliğinin daha iyi ve tam anlamıyla anlaşılabilmesi için tanımlanması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik araştırma işlemidir. Yöntemi geliştiren Elliot Eisner bu metodolojisini betimsel, tematik ve çözümsel (analitik) öğelerden oluşan estetik eleştiriye dayandırmaktadır.

Değerlendirmeci tutumuyla Eisner, sadece okul sorunlarının çıkış nedenlerini değil, aynı zamanda bu sorunların doğurduğu sonuçları da sorgulamaktadır. Sanat eğitimcinin bu görüşleri, John Dewey'nin bir çeşit 'duyusal farkında oluş' sürecine ve ayrıntıların ya da niteliklerin ayrıştırması olan 'algının geliştirilmesi' düşüncesine dayanmaktadır (Eisner, 1991'den akt., Özsoy, 2001). Durum (örnek olay) çalışmasında "Bütüncül tek durum deseni" kullanılacaktır. "İsminden de anlaşılabilceği gibi durum çalışmasında, tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul, vb.) vardır" (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 290).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada, nitel araştırmalarda kullanılan "amaçlı örnekleme" yoluna gidilmiştir. Bu sayede evrene genellemeler yapmak yerine ele alınan olay/vaka üzerinde çalışılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ise yeni bir durumu ortaya koymaya yarayan "Tipik Durum Örnekleme" tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre bu örnekleme, "Araştırmacı yeni bir uygulamayı veya bir yeniliği tanıtmak istiyorsa, bu uygulamanın yapıldığı veya yeniliğin olduğu bir dizi durum arasından, en tipik bir veya birkaç tanesini saptayarak bunları çalışabilir" (s:110). Çalışma grubuna, sözü edilen kurs yerinde, imgesel tasarım dersini veren ve aynı zamanda kursun kurucusu olan bir öğretmen dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliğini arttırmak için birden fazla veri toplama yöntemi seçilmiştir. Veri toplama yöntemlerinden video kaydı ile gözlem, yazılı ve görsel dokümanların analizi ve bunları desteklemesi bakımından öğretmene uygulanan görüşme formundan faydalanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile analiz edilmişlerdir.

Araştırmada, video kaydı yoluyla gözlem tekniği kullanılarak elde edilen veriler için araştırmacı, bu tekniğin türlerinden olan "yapılandırılmamış alan çalışması" ile "katılımlı gözlemci" olarak sürece dahil olmuştur. Bu tekniğin güvenilirliğini arttırmak için tüm uygulama süreci video çekimi ve fotoğraflarla araştırmacı tarafından kayıt altına alınmış ve üç ay içinde dönemin başında, ortasında ve sonunda yapılan üç video

çekimi yorumlanmadan doğrudan yazılı dokümanlara dönüştürülmüştür. Veriler kodlanarak tablolaştırıldıktan sonra tablolar çözümlenmiştir.

Görüşme tekniği ile elde edilen veriler için görüşme soruları araştırmacı tarafından "yarı yapılandırılmış görüşme" türünde hazırlanmıştır. Bu yolla araştırmacı sorularını görüşmeye başlamadan önce hazırlar, fakat bireyler ve koşullara bakarak bazı esneklikler sağlayabilir. Çepni' ye (2007) göre, "araştırmacının soruların sırasını değiştirebilme ve soruları daha ayrıntılı olarak açıklayabilme olanağı vardır. (...) özel bir konuda derinlemesine soru sorma, cevap eksik veya açık değil ise tekrar soru sorarak durumu daha açıklayıcı hale getirip cevapları tamamlama fırsatı sunma bu teknik yardımı ile gerçekleştirilebilir" (s.109). Görüşme soruları, Öğretmen Y'nin özgeçmişi, eğitim kariyeri, öğretmenlik mesleği ve öğretmenin benimsediği yöntem ile eğitimde izlediği yola katkı sağlayan etmenlere veri toplamak amacıyla araştırmacı ve bir uzman tarafından hazırlanarak öğretmen Y'ye yöneltilen toplam 31 soruluk "açık uçlu" sorulardan oluşturulmuş elde edilen veriler araştırmacının gözlemleriyle karşılaştırılarak kullanılmıştır.

Bulgular

Bulgular bölümünde ilk olarak betimsel analiz için ilgili kursun, atölyenin fiziki yapısı ve katılımcıların özellikleri tanımlanmıştır. Yıldım ve Şimşek'e (2008) göre bu yaklaşımda, "elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir" (s. 224). Araştırmanın önemi bölümünde belirtildiği gibi kullanılmakta olan öğretim yöntemlerinin ve öğretmen tarafından benimsenen öğretim yolunun belirlenmesi, dersin yapıldığı fiziki ortam, öğrenci ve öğretmen profili ile ilişkilendirileceğinden betimsel (tanımlama) analiz için gerekli alt başlıklar da bu doğrultuda belirlenmiştir.

Kursun Fiziki Tanımı

Araştırmacı tarafından belirlenen Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kursunun fiziki yapısı, öğretmen Y ile yapılan görüşmeden (kursun yapısı ve geçmişi konusunda kendisine yöneltilen 4 sorudan) elde edilen verilere ve araştırmacının gözlemlerine dayanarak tanımlanmıştır.

Öğretmenlik yaparken istifa ederek iş hayatına başlayan kursun kurucu müdürü aynı zamanda da öğretmeni ile yapılan görüşmede, kursun 1989 yılında Küçükcesat semt hali içindeki sanat eğitimi atölyesinde faaliyete başladığını belirtmiştir. 1996'da bugünkü adını (X, tarafımızca kursa verilen bir koddur) almış ve daha sonrasında T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'na resmi kuruluşu tamamlanmıştır. X kodlu sanat kursu, 2008 yılı itibarıyla yaklaşık 20 yılda; 1200'ü aşkın öğrenciyi üniversitelere yerleştiren, yüzlerce katılımcıya profesyonel sanatçılar ve eğitimciler eşliğinde desen, resim, temel sanat eğitimi, müzik ve heykel eğitimi vermiş ve vermekte olan, onlarca yetişkin sanat gruplarıyla çağdaş-akademik sanat eğitimi programı sürdüren ve müzik alanında yine profesyonel eğitim kadrosuyla bir taraftan özel amaçlı müzik dersleri öte yandan müzik bölümlerine öğrenci hazırlayan bir kurum olarak topluma eğitim hizmeti vermeye devam etmektedir.

Kursun konumu ve fiziki yapısı hakkında neler düşündüğü öğretmen Y'ye sorulduğunda, bireysel çabalarıyla oluşturduğu mekandan gururlu ancak öğrencilerine daha da iyi ve modern ortamlar temenni ettiği için çok da memnun olmadığını ifade etmiştir. Gözlemlerimize göre kurs şehir merkezinde ve işlek bir caddede yer alan on katlı bir binanın zemin katında olup, küçük ve büyük yaş grupları için düzenlenmiş atölyeleri, kantin ve sergi alanıyla birlikte oldukça geniş bir alana konumlanmıştır. Desen ve imgesel tasarım dersleri biri büyük diğeri küçük olmak üzere iki atölyede yürütülmektedir.

Tarafımızca ismi X kurs olarak kodlanan Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kursu, Ankara ilinde ulaşımı kolay ve merkezi bir noktada bir binanın alt katında bulunan, birden fazla atölyesi olan, öğrencilerin yeme, içme kitap okuma gibi ihtiyaçlarına cevap verebilen fiziki özelliklere sahip bir kurs yeri olarak tanımlanabilir.

Öğrenci Profili

Kursta bulunan öğrencilerin profilleri gözlemlerimize ve dersin öğretmeni ile yapılan görüşme sorularında yer alan iki sorudan elde edilen verilere göre tanımlanmıştır. Güzel Sanatlar Fakülteleri hazırlık kursunda sınıfın genel yapısı itibarıyla öğrencilerin bir kısmı lise mezunu bir kısmı da halen lise eğitimine devam edenlerden oluşmaktadır. Genel olarak ergenlik evresi ve sonraki evrede bulunan öğrencilerin yaş grupları 17-21 arasındadır. Öğrenciler üniversitelerin güzel sanatlar bölümlerine, desen ve imgesel derslerini canlı modelden çalışarak hazırlanmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu eylül

ayından itibaren, bir kısmı da sonraki aylarda başlayarak kursa devam etmektedirler. Nitekim, tarafımızca ismi kodlanan Öğretmen Y'ye göre de kursa gelen öğrenci profili toplumun her kesiminden gelen çok heterojen bir grup olarak tanımlanmıştır.

Kurs tarafından belirlenen kurallara öğrencilerin genel olarak tepkisi konusunda öğretmen Y, Türkiye'de eğitim öğretimin son yıllarda gevşemiş olmasından kaynaklı, dönemin başlarında öğrencilerin asgari disipline uymakta bile oldukça zorlandıklarını ifade etmektedir. Öğrencilerin ders etiği ve atölye etiği kavramları konusunda yaşadıkları uyum sürecinden sonra kurs genelinde öğretmenlerin yaptığı ilgi çekici uygulamalarla, uyguladıkları bazı tekniklerle ve sözlü hatırlatmalarla aşağı yukarı bütün öğrencilerin bu kuralları büyük ölçüde uyguladığını, zorda olsa bunu başarabildiklerini belirtmektedir.

Kısacası, Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kurslarından X kursuna 2012-2013 yıllarında devam eden öğrenciler, 17-21 yaş aralığında olup alanda eğitim almış ve almamış olmak üzere öğretmen Y tarafından heterojen olarak tanımlanmış başta disiplinsiz ancak zamanla uyumlu öğrencilerdir.

Y Kodlu Öğretmen Profili

Bu bölümde veriler, öğretmen Y'ye yöneltilen toplam 31 soruluk görüşme sorularından elde edilmiştir. Dersi veren öğretmen Gazi Üniversitesi Resim-iş Öğretmenliği mezunudur. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde Yüksek Lisansını tamamlamış, aynı alanda doktora programını yarım bırakmıştır. Devlet okulunda sadece 3 hafta çalıştıktan sonra özel dersler vermeye başlamış ve 1995'te güzel sanatlar fakültelerine öğrenci yetişmek amacıyla kurs açmıştır. Öğretmen Y, 24 yıldır bu alanda çalışmaktadır. İdeallerini gerçekleştirebilmek adına bu mesleği tercih ettiğini belirten Öğretmen Y, Sanatçı ve eğitimci kimliği ile yurtiçinde ve dışında çok sayıda kişisel ve karma sergilere katılmıştır. Devlet resim yarışmalarında ödülleri olan öğretmen Y, desen ve imgesel tasarım derslerini iki yardımcı öğretmenle birlikte yapmaktadır. Herhangi bir ulusal-uluslararası mesleki kuruluşa ve süreli yayına aboneliği olmadığını ancak Remzi Kitapevi yayınlarının sanat kitaplarını öğrencilerine önerdiğini ifade ederek özellikle Sanatın Öyküsü, Modern Sanatın Öyküsü ve Sanatın Toplum Tarihi adlı kitapların kendisi için de başucu kitaplar olduğunu vurgulamıştır.

Mezun olduğu ana sanat dalından edindiği bilgi ve deneyiminin, benimsediği öğretim yolunu ve deneyimini etkileyip etkilemediği sorulduğunda; “Tecrübe ve bilgi birikimimi harmanlayarak neredeyse bütün bilgi ve deneyim ağımlı yeniden kurdum. Bunları tabii ki üniversitede aldığım temel sanat eğitiminin, atölye eğitiminin, kuramsal derslerdeki eğitimin üstüne kurdum. Kuşkusuz üniversite eğitimi çok önemlidir ve ben bunu çok önemsiyorum” şeklinde yanıtlamıştır. Bir öğretici olarak öğretimde zayıf veya yetersiz kaldığımızı düşündüğünüz hususlar nelerdir? Sorusunu, kendisini hiç yetersiz hissetmediğini ve hiçbir zaman sıkıntı yaşamadığını belirterek cevaplandırmıştır. Kendisine bir öğretici olarak sizce güçlü olduğunu düşündüğünüz yönleriniz nelerdir? sorusu yöneltildiğinde, hayatı çözememiş birisinin bir insanı çözemeyeceğini, insanı çözemeyen birisinin de sanatı çözemeyeceğini söylemiştir. Ona göre sanat, insanla, insanın doğasıyla ve dünyasıyla doğrudan ilişkili bir alandır. Sanatın incelikleri ile eğitimci kişiliğin inceliklerini iyi kavradığını ve bu konularda güçlü olduğuna inandığını belirtmiştir. Öğrencileri sanat eğitimine ve sanat ortamına duyarlı ve katılımcı hale getirmek için kendi hayatını örneklendirdiğini, onları sosyal aktivitelere (müze, sergi film v.b.) yönlendirdiğini, onlara sanatla iç içe bir yaşamın kapılarını açarak alanı sevdirmeye çalışmalarına önem verdiğini açıklamıştır. İmgesel tasarım dersini işleme yönteminiz nedir? sorusuna ise özetle, fotoğraf çekimi ile görebilme ve doğru kompozisyonu yakalama çalışmaları ile başlayıp, çekilen fotoğraflardan kopya ve bellek eğitimi yaptırmakta olduğunu ifade etmiştir.

Tarafımızca öğretmen Y olarak kodlanan kursun kurucu öğretmeni kendisini, deneyimli bir eğitimci ve sanatçı olarak alanda klasikleşmiş temel kitaplardan faydalanan ve öğrencilerine de kaynak olarak öneren, sanatı bir yaşam biçimi olarak görüp öğrencilerine yaşatmaya çalışan, imgesel tasarım derslerinde deneyerek benimsediği kopya ve bellek eğitiminden aynı anda faydalanan bir öğretmen olarak tanımlamak mümkündür.

Betimsel analizin ardından, içerik analizi için toplanan diğer verilerin; görüşme formunun ve video kaydının çözümlenmesi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, “Toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227). Bu yöntemle, öğretmenin benimsediği öğretim yolunun ve kullandığı öğretim yönteminin belirlenebilmesi için, bir dönem içinde dönemin başında, ortasında ve sonunda birer ders saati gözlemlenmiş video kayıt altına alınmış ve veriler yazılı dökümanlara (word belgesine) dönüştürülerek kullanılan öğretim yollarının dersin

süresine ve tarafımızca belirlenen konu kodlarına göre yüzdeler oranları alınmış ve sonuçlar öğretmenin hareket güzergâhlarıyla birlikte ele alınmış yorumlanmıştır. İçerik analizi için video kaydının yazılı dökümanlara dönüştürülmesinde kullanılan öğretim yollarına ait görsel kodlar, süre ve yüzdeler oranlar tablo 1,3 ve 5'te, öğretim yollarını açıklayan yazılı alt kodlar ve süreleri ise tablo 2,4 ve 6'da gösterilmiştir.

Tablo 1: İlk Ders Öğretim Yolları Analiz Tablosu

Görsel Kodlar	Öğretim Yolları	Süre	Oran
	Temel Bilgi Aktarımı	7'	14
	Yönetsel	1'	2
	Süreç İçerisinde İletişimsel	30'	60
	İşlevsiz	12'	24
	Toplam	50 dk	%100

Tablo 1' de görüldüğü gibi, öğretmenin bir ders (50 dk) boyunca kullandığı öğretim yolu 30 dk devam eden ve dersin toplam süresinin %60'ını kapsayan "Süreç İçerisinde İletişimsel" dir. Bunu 12 dakika ile ders süresinin %24'ünü kapsayan "İşlevsiz" öğretim yolu, 7 dakika ile ders süresinin %14'ünü kapsayan "Temel Bilgi Aktarımı" ve 1dakika ile de ders süresinin sadece %2'ini kapsayan "Yönetsel" öğretim yolu takip etmektedir.

Tablo 2: Kodların Çözümlemesi (İlk Ders)

Süre	Kodlar	Öğretim yolları
3 dk. 22sn	Dikkat çekme	Temel bilgi aktarımı
3 dk.18sn	Yönlendirme	Süreç içerisinde iletişimsel
26dk 39sn	Yaparak Açıklama	Süreç içerisinde iletişimsel
1dk 2sn	Soru sorma (onay- uzun açık uçlu- kısa kapalı uçlu)	Temel bilgi aktarımı
1dk 53sn	Yeniden ifade etme	Temel bilgi aktarımı
33sn	Hatırlatma	Temel bilgi aktarımı
11 sn	Yanıt verme	Temel bilgi aktarımı
2sn	Onaylama	Temel bilgi aktarımı
2dk	Esprî yapma	İşlevsiz
1dk	Uyarı	Yönetsel
10dk	Sessizlik	İşlevsiz

Tablo 2’de Gözlemlenen ikinci dersin kodları ve kullanılan öğretim yolları süreleriyle birlikte verilmiştir. Temel bilgi aktarımında, dikkat çekme, soru sorma, yeniden ifade etme, hatırlatma, yanıt verme, onaylama kodları yer almaktadır. Süreç içerisinde iletişimsel öğretim yönteminin belirlenmesinde kullanılan kodlamalar; yönlendirme ve bu ders saatinde 26 dakika 39 sn ile en yoğun kullanılan yaparak açıklama bulunmaktadır. İşlevsiz öğretim yolunun belirlenmesinde kodlamalar; espri yapma ve sessizlik, yönetsel öğretim yolunda ise uyarı şeklinde yer almıştır.

Araştırmacı tarafından gözlemlenen birinci derste öğretmenin benimsediği ağırlıklı öğretim yolu, Süreç içinde İletişimsel olup ikinci sırada en yüksek süre ve oranla tabloda yer alan öğretim yolu İşlevsiz öğretim yoludur. 12 dakikalık bir süre ile işlevsiz olarak tanımlanan öğretim yolu özellikle atölye derslerinde sadece ders dışı konuşmaların yapıldığı bir zaman dilimi olarak görülmemeli aynı zamanda öğretmenin sessizce öğrenci çalışmalarını yakından gözlemlediği ya da öğretmenin gösterip yaptırma tekniği ile öğrencilere teknik gösterdiği ve öğrencinin de sessizce öğretmenini izlediği zaman dilimi olarak da düşünülmelidir. Nitekim tablo.2’de yer alan birinci derse ait kodların çözümlenmesinden de anlaşıldığı gibi ders dışı konuşmalar içinde ele aldığımız espri yapma kodu 2 dakika iken sessizlik kodu 10 dakika olarak görülmektedir.

Tablo 3: İkinci Ders Öğretim Yolları Analiz Tablosu

Görsel Kodlar	Öğretim Yolları	Süre	Oran
	Temel Bilgi Aktarımı	7’	14
	Yönetsel	1’	2
	Süreç İçerisinde İletişimsel	32’	64
	İşlevsiz	10’	20
	Toplam	50 dk	%100

Tablo 3’te görüldüğü gibi, öğretmenin bir ders boyunca kullandığı öğretim yolu 32 dakika devam eden ve ders süresinin %64’ünü kapsayan “Süreç İçerisinde İletişimsel” dir. Bu yöntemin ardından 10 dakika ile toplam ders süresinin %20’sini kapsayan “İşlevsiz”, 7 dk ile toplam ders süresinin %14’ünü kapsayan “Temel Bilgi Aktarımı” ve 1dk ile toplam ders süresinin %2’ini kapsayan “Yönetsel” öğretim yolları kullanılmıştır.

Tablo 4: Kodların Çözümlemesi (İkinci Ders)

Süre	Kodlar	Öğretim Yolları
35 sn	Dikkat çekme	Temel bilgi aktarımı
2dk 23 sn	Yönlendirme	Süreç içerisinde iletişimsel
30dk 1sn	Yaparak Açıklama	Süreç içerisinde iletişimsel
16 sn	Soru sorma (onay- uzun açık uçlu- kısa kapalı uçlu)	Temel bilgi aktarımı
4 sn	Yeniden ifade etme	Temel bilgi aktarımı
5 sn	Hatırlatma	Temel bilgi aktarımı
35 sn	Yanıt verme	Temel bilgi aktarımı
29 sn	Onaylama	Temel bilgi aktarımı
6 sn	Esprî yapma	İşlevsiz
26 sn	Uyarı	Yönetmel
8dk 45sn	Sessizlik	İşlevsiz
52sn	Açıklama (ders dışı)	İşlevsiz
2 dk	Hikâye anlatımı	Temel bilgi aktarımı
3dk 23sn	Açıklama (dersle ilgili)	Temel bilgi aktarımı

Tablo 4’de Gözlemlenen ikinci dersin kodları ve kullanılan öğretim yolları süreleriyle birlikte verilmiştir. Öğretim süreci içerisinde temel bilgi aktarımını belirlemek için kullanılan kodlamalar; dikkat çekme, soru sorma, yeniden ifade etme, hatırlatma, yanıt verme, onaylama, hikaye anlatımı ve açıklama (dersle ilgili)’dir. Süreç içerisinde iletişimsel öğretim yolunu belirlemek için kullanılan kod yönlendirme’dir. İşlevsiz öğretim yolunu belirlemek için; esprî yapma, sessizlik ve açıklama (ders dışı), yönetmel öğretim yolunu belirlemek için ise uyarı kodu kullanılan kodlamalar arasındadır.

Araştırmacı tarafından gözlemlenen ikinci derste öğretmenin benimsediği ağırlıklı öğretim yolu, süreç içinde iletişimsel olup ikinci sırada en yüksek süre ve oranla tabloda yer alan öğretim yolu işlevsiz öğretim yoludur. Tablo.4’de yer alan ikinci derse ait kodların çözümlenmesinden de anlaşıldığı gibi 10 dakikalık bir süre ile işlevsiz olarak tanımlanan sürenin 8dk 45 saniyesi sessizlik ve 52 sn ders dışı açıklamalar olarak kodlanmıştır.

Tablo 5: Üçüncü Ders Öğretim Yolları Analiz Tablosu

Görsel Kodlar	Öğretim Yolları	Süre	Oran
	Temel Bilgi Aktarımı	6'	12
	Yönetsel	1'	2
	Süreç İçerisinde İletişimsel	34'	68
	İşlevsiz	9'	18
	Toplam	50 dk	%100

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğretmenin bir ders boyunca kullandığı öğretim yolu 34 dakika devam eden ve ders süresinin %68'ini kapsayan "Süreç İçerisinde İletişimsel" dir. Bunu 9'dk ile ders süresinin %18'ini kapsayan "İşlevsiz", 6'dk ile ders süresinin %12'ini kapsayan "Temel Bilgi Aktarımı" ve 1'dk ile ders süresinin %2'sini kapsayan "Yönetsel" öğretim yolları takip etmektedir.

Tablo 6'de Gözlemlenen üçüncü dersin kodları ve kullanılan öğretim yolları süreleriyle birlikte verilmiştir.

Tablo 6: Kodların Çözümlemesi (Üçüncü Ders)

Süre	Kodlar	Öğretim Yolları
5 sn	Dikkat çekme	Temel bilgi aktarımı
1 dk 10 sn	Yönlendirme	Süreç içerisinde iletişimsel
32 dk 10 sn	Yaparak Açıklama	Süreç içerisinde iletişimsel
1dk 6 sn	Soru sorma (onay- uzun açık uçlu- kısa kapalı uçlu)	Temel bilgi aktarımı
47 sn	Yeniden ifade etme	Temel bilgi aktarımı
6 sn	Hatırlatma	Temel bilgi aktarımı
26 sn	Yanıt verme	Temel bilgi aktarımı
1 dk 2 sn	Onaylama	Temel bilgi aktarımı
40 sn	Esprî yapma	İşlevsiz
1dk	Uyarı	Yönetsel
8 dk 20 sn	Sessizlik	İşlevsiz
2 dk 28 sn	Açıklama (dersle ilgili)	Temel bilgi aktarımı
40 sn	Düzeltilme	Süreç içerisinde iletişimsel

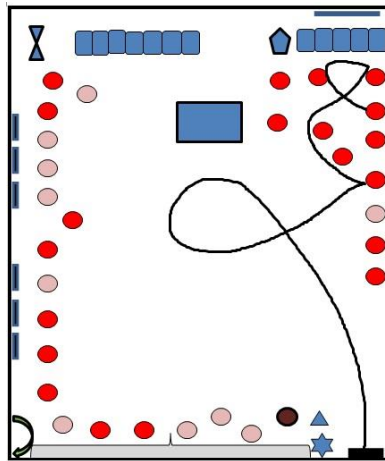
Temel bilgi aktarımının belirlenmesinde; dikkat çekme, soru sorma, yeniden ifade etme, hatırlatma, yanıt verme, onaylama ve açıklama (dersle ilgili)'dır. Süreç içerisinde iletişimsel öğretim yolunun belirlenmesinde kullanılan kodlamalar; yönlendirme, düzeltme ve yaparak açıklamadır ki bu ders saati içerisinde 32 dakika ile yaparak açıklama kodu en yoğun kullanılan koddur. İşlevsiz öğretim yolunun belirlenmesinde; esprî yapma ve sessizlik, yönetsel öğretim yolunun belirlenmesinde ise uyarı şeklinde kodlar kullanılmıştır.

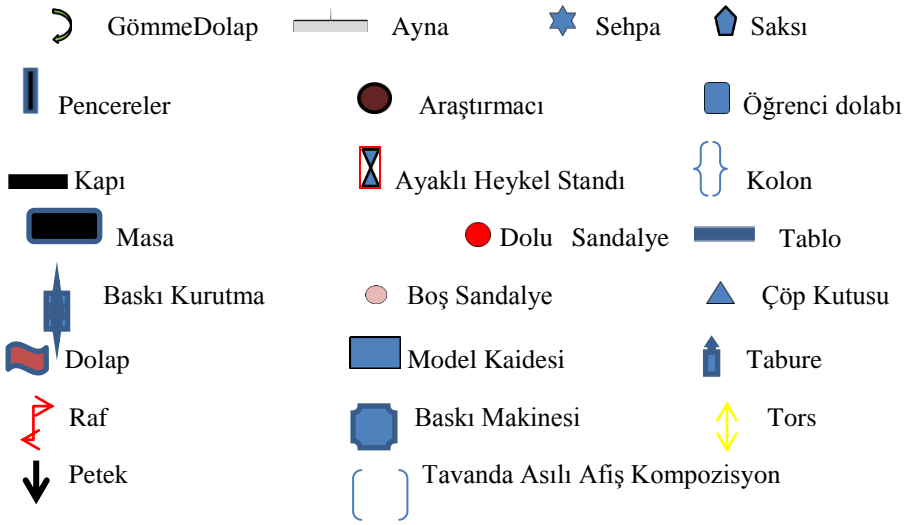
Araştırmacı tarafından gözlemlenen üçüncü derste öğretmenin benimsediği ağırlıklı öğretim yolu, süreç içinde iletişimsel olup ikinci sırada en yüksek süre ve oranla tabloda yer alan öğretim yolu yine işlevsiz öğretim yoludur. Tablo.6'da yer alan üçüncü derse ait kodların çözümlenmesinden de anlaşıldığı gibi 10 dakikalık bir süre ile işlevsiz olarak tanımlanan sürenin yine 8 dk 20 saniyesi sessizlik ve sadece 52 saniyesi ders dışı açıklamalar olarak belirtilmiştir.

Genel olarak, uygulama tekniği karakalem tekniği olan her üç derste de "Öğretim Yolları Analiz Tablolarına (tablo:1-2-3)" baktığımızda öğretmen Y'nin yoğun olarak kullandığı öğretim yolu, "Süreç İçerinde İletişimsel" öğretim yoludur. Araştırmacı tarafından gözlemlenen her üç derste de "İşlevsiz" öğretim yolu olarak adlandırılan ve ders dışı konuşmalara işaret eden öğretim yolu ikinci sırada yer almaktadır. İşlevsiz öğretim yolu içerisinde değerlendirilen ve öğrencilerin birbirleriyle ya da öğretmenle ders dışı konuştukları, espri yaptıkları, şarkı mırıldandıkları toplam süre 3 dk 38 sn olup sanatsal çalışmalarını yaparken öğrencilerin sessiz kaldıkları, öğretmenlerini izledikleri yani öğretmenin sessizce öğrenci çalışmalarını yakından gözlemlediği ya da öğretmenin gösterip yaptırma tekniği ile öğrencilere teknik gösterdiği toplam süre ise 27 dk 1 sn'dir. Buna karşılık, her üç derste birer dakika ile en az kullanılan öğretim yolu "Yönetsel" öğretim yoludur.

Gözlemlenen Üç Derste Öğretmen Y'nin Hareket Güzergâhı ve Çözümlemesi Bu bölümde, gözlemlenen her ders için ayrı ayrı hazırlanan atölye krokileri üzerinde Öğretmen Y'nin hareket güzergâhları çizilmiş, krokiler tanımlanmış ve çözümlenerek yorumlanmıştır.

Şekil 1. İlk Ders Atölye Krokisi, Öğretmen Hareket Güzergâhı ve şekil 1,2,3'te kullanılan semboller

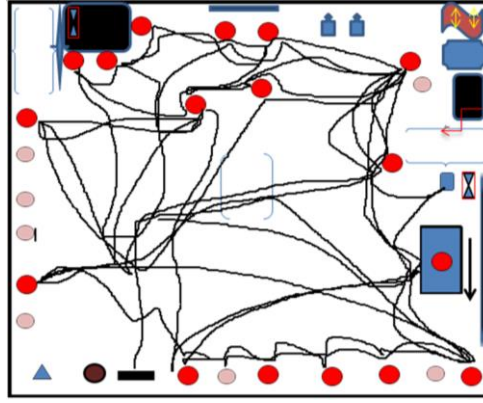

Şekil 1’de gözlemlenen ilk dersin işlendiği atölyenin krokisi ve öğretmenin hareket güzergâhı verilmiştir. Öğretmenin imgesel tasarım dersi anlatımındaki hareketleri genel olarak atölyenin sağ köşesinde model kaidesiyle duvar arasında sıkışık öğrenci grubunun içinde yoğunlaşmıştır. Öğretmenin ders boyunca bu öğrenci grubunun içinde, sırasıyla ve gerekli gördüğü öğrencileri yerinden kaldırarak, öğrencinin sandalyesine oturup ilgili öğrenciyi çizimini inceleyebilmesi için sandalyenin arkasına ya da hemen yanına ayakta veya oturarak kendisini dinlemesini sağlamaktadır. Şekil.1’de Öğretmenin birinci ders hareket güzergâhından da anlaşıldığı gibi öğretmen ders anlatırken tüm öğrenciler geliş güzel bir şekilde oturma düzeni oluşturmuşlardır. Özellikle arkadaşlık ilişkileri daha iyi olan öğrencilerin belli gruplara ayrılmış oldukları gözlenmiştir.

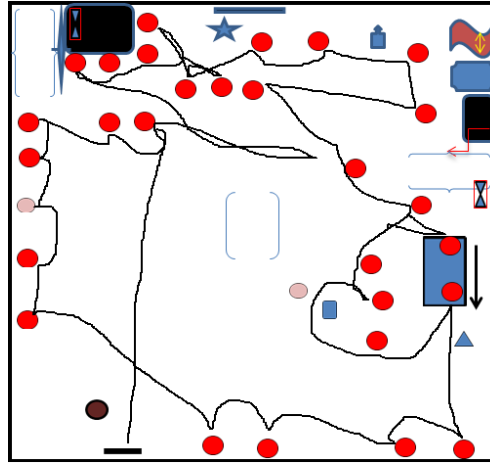
Gözlemlenen ders sırasında atölyede 20 öğrenci bulunmakta ve öğretmen 50 dakikada sadece atölyenin sağ köşesinde rahatça oturma düzenine sahip öğrenci grubundan 6 öğrenciyle birebir ilgilenebilmiştir. Sınıfın sol tarafındaki öğrenci grubunun yanına gidememiştir. Öğretmen Y, gür bir ses tonu ve anlatımla tüm öğrencilere hitap edip onları derse dahil etmeye çalışmıştır. Atölyenin gün ışığı alamadığı için suni ışıkla aydınlatıldığı da dikkat çekicidir.

Şekil.2. İkinci Ders Atölye Krokisi ve Öğretmen Hareket Güzergâhı

Şekil 2’de söz konusu dersin işlendiği atölyenin krokisi ve öğretmenin hareket güzergâhı verilmiştir. Öğretmenin imgesel tasarım dersi anlatımındaki hareketleri genel olarak atölyenin tamamında eşit fakat diğer derslere göre daha yoğun bir hareket göstermektedir. Bu derste Antoine De Saint-Exupery’nin “Küçük Prens” isimli hikâye kitabından bir bölüm öğretmen tarafından okunmuştur. İlk olarak, önceden tüm öğrencilerin edindiği, içerisinde hayvan desenlerinin bulunduğu kitaptan, öğrencilerin tilki desenlerini inceleyip hızlıca kâğıtlarına birkaç tane kroki almaları istenmiştir. İlk 10 dk kroki alındıktan sonra, öğretmen “Küçük Prens” isimli hikâyeden bir metin okuyarak öğrencilerden akıllarında kalan bir sahneyi çizmelerini istemiştir. Hikâyenin okunduğu sırada tüm sınıfın dikkatli ve hevesli bir şekilde dinlediği gözlenmiştir. Çizim aşamasında öğrencilerin dersin ilk beş dakikasında tilkinin anatomisini nasıl çizilmesi gerektiğini görmeleri bakımından daha kolay ve hızlı bir şekilde tüm sınıfın çalışmalarını tamamladığı görülmüştür. Hikâyeye de geçen prensin kıyafeti ve yaşı konusunda bazı öğrencilerin tereddüt ettikleri gözlenmiştir. Öğrenciler atölyenin dört bir köşesine rahat bir şekilde dağılmışlardır. 50 dakikalık ders süresinde, öğretmenin tüm öğrencilerle tek tek ilgilendiği gözlenmiştir.

Şekil 3. Üçüncü Ders Atölye Krokisi ve Öğretmen Hareket Güzergâhı

Şekil 3'te söz konusu dersin işlendiği atölyenin krokisi ve öğretmenin hareket güzergâhı verilmiştir. Öğretmenin imgesel tasarım dersi anlatımındaki hareketleri genel olarak atölyenin tamamında eşit bir yoğunluk göstermektedir. Atölyede hareketli ve kalabalık bir ortam vardır, öğrenci sayısı ise 28'dir.

Bu derste, öğrenciye bir konu verilerek Bu derste öğrencilere, "arkeolojik kazı" konu olarak verilmiş ve bu konu çerçevesinde kompozisyon oluşturmaları istenmiştir. Öğrencilerin bu çalışma sırasında ören yeri izlenimini vermede bazı eksikliklerinin olduğu gözlenirse de genel itibariyle kompozisyonlar bir önceki derse nazaran daha iyi oluşturulmuştur. Fotoğraflarda görüldüğü gibi öğrenciler atölyenin dört bir köşesine rahat bir şekilde dağılmışlardır. 50 dakikalık ders süresinde, öğretmenin tüm öğrencilerle tek tek ilgilendiği ve çalışmada yer alacak olan tüm nesnelere ayrıntılı bir şekilde çizerek anlattığı gözlenmiştir.

İmgesel tasarım derslerini gözlemlediğimiz bir dönem boyunca öğrencilerden kurgusunu kendilerinin planladığı 50 adet fotoğraf çekmeleri istenmiştir. Daha sonra bu fotoğrafların her biri A3 boyutunda büyütülerek, kopya kâğıdıyla 35x50 resim kâğıdına aktarılmıştır. Bu kopyaya bakarak bu kez öğrenciden, o kopyanın 5 dakika öncesi veya 5 dakika sonrasının çizilmesi istenmiştir. Tüm bu çalışmalardan sonra öğrenciye o konu tekrar verilerek tamamen özgür ve özgün bir çalışma ortaya çıkarmaları sağlanmıştır. Atölyede öğrencilerin her biri bu uygulamanın başında veya sonunda serbest bir şekilde çalışmaktadırlar.

Gözlemlenen her üç ders için ayrı ayrı hazırlanan öğretmen hareket güzergâhından da anlaşıldığı gibi öğretmen masasında oturarak ya da sınıfın merkezinde durarak ders anlatımı gerçekleştirmekten ziyade öğrenci çalışmaları ile birebir ilgilenmeyi tercih etmektedir.

Öğretmen Y'nin sınıf içi hareket güzergâhları incelendiğinde, gözlemlenen birinci derse katılan 20 öğrenciden sadece atölyenin sağ tarafında oturan 6 öğrenci ile birebir ilgilenerek ağırlıklı olarak süreç içinde iletişimsel öğretim yolunu kullanmış olduğu, 6 öğrencinin devamsızlık yaptığı ve ikinci derse katılan 17 öğrencinin tamamı ile ve 3 öğrencinin devamsızlık yaptığı üçüncü derse katılan 28 öğrencinin tamamı ile süreç içinde iletişimsel öğretim yolunu kullanarak dersini tamamlamış olduğu görülmektedir.

Öğretmen Tipleri ve Öğretim Tarzları

Bir uyarıcı ve ortam hazırlayıcı olması gereken sanat eğitimi öğretmeni aslında diktatör ve bırakınız yapsınlar adıyla iki uçtaki ve bunların arasında yer alan tiplere göre belirlenmektedir. Bunlar:

1. Otoriter/Diktatör Tip ve Öğretim Tarzı; Bu tip bir öğretmen öğrenciye neyi vermeyi plânlamışsa onu söyler, anlatır, bilgilendirir, tam olarak dikte ettirir, ne yapılacağını onlara adım adım açıklayarak her adımda direktif verir. Bunlar, iyi bir gelenekçi olup yaratıcılığı öne çıkarmazlar, sorumluluk esastır, sanatın temel kavramları ve tarihsel gelişimi onlar için önemlidir. Bütünüyle otoriter/diktatör tiplerde her şey, ortam, fikirler, sanat çalışmaları organizasyonu, gelişim oranları gibi her şey kontrol edilir. Olumsuz eleştiriler genellikle daha iyi olmaları için bir meydan okuma şeklinde yapılır. Bu yöntem öğrenciyi kendini anlatma ve yeteneklerini geliştirme yerine, ne verilirse onun istendiği bir atıl duruma itmektedir.

2. Belirlenmiş Konu ve Öğrenci Merkezli Öğretim Tarzı; Öğrenci merkezli yöntem, öğrenciyi eğitimin merkezine alır ve öğrenciye kendine güven, yaratıcılık, algısal duyarlılık, estetik bilinç ve uyanıklık, el becerisi ve diğer davranışları kazandıracak şekilde eğitir. Bu yaklaşımda öğretmen ya da öğrenci, kitap, konu, düşünce ve ikinci dereceden önemli olan ortama ortaklaşa karar verebilirler. Bu olaylarda öğrenci ya özgürdür ya da kişilik durumuna göre organize olabilecek yapıdadır. Başarılı öğretmenler, konuyla ilgili olarak gerekli

tüm hazırlıklarını önceden yaparlar. Yaratıcı öğretmenler konuları işlerken öğrencileri düşüncelerini zorlayıcı yollara da başvurabilirler. Aynı yaklaşım sanat tarihi uygulamalarında da kullanılmaktadır.

3. Araç-Gereç ve Ortam Merkezli Öğretim Tarzı; Bu yöntemde öğretmen konuyu ikinci plâna atıp öğretimi sanat malzemesine dayalı tutmaktadır. Bu yöntemi kullanan öğretmenin temel ilgisi belirli sanat malzemeleri ve bu malzemelerle eserler yaratan sanatçılara dönüktür. Malzeme ile becerileri, elişçiliği, malzemenin yaratıcı kullanımı, malzemenin estetik düşündürücülüğü, malzeme ve ortam aracılığı ile kişiliğin açıklanması bu tarzın tipik özellikleridir. Örneğin bu tarzda öğretmenler, seramik, yağlı boya, deri, metaller ve suluboya gibi malzemeleri, bununla ilgili işlemleri, bazen de üretime bağlı medya yaklaşımını öğrencileri tetiklemek ve onların ilgilerini çekmek için kullanılmaktadır. Öğrenciler de bu yolla öğrenmeye dönük gerekli güdülemeye yönlendirilmektedirler. Ayrıca bu yolla sanat tarihi de etkinliklerle işlenebilir ve özellikle de o materyali bolca kullanan sanatçılar öğrenilebilir.

4. Yol Gösterici / Kolaylaştırıcı Öğretim Tarzı; Bu yaklaşımda ideal olarak öğrenciler, konuyu, fikri, kitabı/programı ve kendi sanat ortamı/malzemesini kendileri seçmektedirler. Kendi çalışma alanlarını plânlamakta, sanat çalışmalarını tasarlamakta, kendilerini bu yollarla ifade etmektedirler. Öğretmen bütün bu faaliyetlerde hep yol gösteren, destekleyen, yardım edendir. Başarı genellikle öğretmenin sanat deneyimine ve öğrencilerin gereksinimlerine duyarlılıklarına bağlıdır. Bu yaklaşım daha çok küçük gruplarda kullanılmaktadır. Geleneksel yöntemleri kullanan öğretmenler için bu yaklaşım şaşırtıcıdır.

5. Tasasız Öğretim Tarzı (Bırakınız Yapsınlar); Bu bütünüyle bir yapılandırılmamış yöntemdir. Her şeyi öğrenci hazırlamakta ve yapmakta, öğretmen yalnızca öneride bulunabilir, öğrenci isterse öğretmen bilgi vermektedir. Öğrencinin ihtiyaç duyduğu malzemeleri vs. de öğretmen sağlamaktadır. Öğrenci, diktatör tip yöntemin tam karşısı olarak, özgürdür. Bu yöntemde uyarma, zamanlama, liderlik gibi hususlar göz ardı edilir (Katıracı, 2004, s. 93-97).

Bu açıklamalardan hareketle öğretmen Y'nin öğretim tarzı, yol gösterici kolaylaştırıcı öğretim tarzı olarak tanımlanabilir. Genellikle öğretmenlerin çoğunluğu bu yöntemlerden birine, hepsinden daha çok yakındır. Ancak bir bölümü tüm yöntemleri de kullanabilir.

Öğretmenin Değerlendirme Kriterleri

Öğretmen Y ile yaptığımız görüşmede, öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesi konusunda, her bir öğrenciyi önce kendi gelişimi içerisindeki başarısı daha sonra da sınıf içindeki başarısı bakımından değerlendirdiğini belirtmiştir. Öğrenci başarısının artmasında disiplinli ve düzenli çalışmanın yanısıra, özellikle kompozisyon, kurgu ve düzenlemede öğrencilerin kendi fotoğraf çekimlerine bakarak (kopya yöntemi ile) çizimlerini tamamlamalarının, hataları görerek tekrar düzeltilmiş şekliyle yeniden kurgulamalarının ve bellekten çalışmalarının (Bellek eğitimi yöntemi) hızlı ve rahat kompozisyon oluşturma becerilerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Nitekim araştırmacı tarafından video kaydı ile yapılan gözlemler de bunu doğrulamaktadır. Öğretmen Y, bu yöntemle özellikle figür ve mekan ilişkisini öğrenme konusunda düzenli ve disiplinli çalışan öğrencilerde belirgin bir gelişme olduğunu belirtmektedir. Araştırmanın içerik analizi sonuçlarından da anlaşıldığı gibi öğretmen Y'nin benimsemiş olduğu ve ağırlıklı olarak kullandığı süreç içinde iletişimsel öğretim yolu gereği ve öğretmen Y'nin görüşmede araştırmacıya yapmış olduğu açıklamalar doğrultusunda ve de araştırmacının gözlemleri sonucunda öğrencilerde meydana gelen olumlu değişikliklerin karşılıklı sevgi, saygı ve disiplinli çalışma ile gerçekleşen iletişim temelli bir öğretim yolunun benimsenmesinden kaynaklandığını ifade etmek mümkündür.

Tartışma

Araştırma kapsamında gözlemlenen kurs yerinde, İmgesel tasarım ders süresinin her gün tek ders saati ile sınırlı tutulması öğretmen Y'nin gözlemlenen birinci derste bütün öğrencileriyle rahatlıkla iletişim kurmasında zaman sıkıntısı yaratmış olabilir. Nitekim bu bulgu öğretmenin hareket güzergâhını gösteren şekil 1 ile örtüşmektedir. İmgesel tasarım dersinin yapıldığı sınıfta serbest oturma düzeni uygulandığından, iyi anlaşılan öğrencilerin gruplaşarak toplu halde oturmakta, birbirlerinin dikkatini dağıtmakta oldukları ve gruplaşmaların bazı öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir. Bu durum hem video kayıtları hem de öğretmenin hareket güzergâhını

gösteren şekil 1,2 ve 3 ile örtüşmektedir. Öğretmen Y ile yaptığımız görüşmede değerlendirme kriterleri konusunda bize bilgi vermiştir. Öğrenciler, kendi çizimlerini arkadaşlarının çizimleri ile karşılaştırarak ve öğretmenin eleştirilerine dayanarak çizgisel gelişimlerini belirlemekte ve takip etmektedirler. Değerlendirme konusu görüşme, gözlem sonuçları ve video kayıtları ile örtüşmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya dahil edilen ve tarafımızca X kurs olarak kodlanan Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık kursunda yapılan betimsel analize göre, X kurs Ankara ilinde ulaşımın kolaylıkla sağlanabildiği ve pek çok hazırlık kursunun da yer aldığı merkezi bir bölgede yer almaktadır.

Kursun konumunun yanısıra, 2012-2013 tarihleri arasında kursa kayıt yaptıran öğrencilerin bu kursu tercih etme sebepleri arasında fiziki donanım ve kursun geçmişte gösterdiği başarı da önemli olabilir. 2012-2013 tarihleri arasında kursa kayıt yaptıran öğrenciler 17-21 yaş aralığında olup bir bölümü lise öğrenimine devam eden bir bölümü de lise öğrenimini tamamlayan heterojen bir profil sergilemekte ve zamanla kursun disiplinine ve kurallarına uyum sağlamaktadırlar.

Araştırmaya dahil edilen ve tarafımızca öğretmen Y olarak kodlanan kursun kurucu öğretmeni, sanatçı ve eğitimci kişiliği ile deneyimli ve bilgili ancak kendisini alanındaki yenilikleri yakından takip edebileceği hiç bir sanatsal kuruluşa ve süreli yayına üyeliği olmayan bir öğretmen profili olarak tanımlamıştır.

Araştırma sonucunda içerik analizi ile elde edilen verilere göre, gözlemlenen her üç derste de öğretmen Y tarafından kullanılan ağırlıklı öğretim yolu Süreç İçinde İletişimsel öğretim yoludur. Öğretmen Y, derslerinde kullandığı ağırlıklı öğretim yolundan dolayı öğretmen profillerinden “yol gösterici/kolaylaştırıcı” tip olarak tanımlanabilir. Öğretmen Y’nin en son tercih ettiği öğretim yolu ise Yönetmelik öğretim yolu olarak belirlenmiştir. Nitekim öğretmen Y, gözlemlenen ve her biri 50 dakikalık olan birinci derste 20 öğrenciden 6’sı ile, ikinci ve üçüncü derste derse devam eden öğrencilerinin tamamı ile birebir ilgilenebilmiş ve göstererek yaptırma tekniğini kullanarak öğrencilerine yol gösterici açıklamalarda bulunmuştur.

Öğretmen Y ile yapılan görüşme ve video kaydı ile belirlenen gözlem sonuçlarına göre, öğretmen Y bir dönem içerisinde en çok hikaye anlatımı ile öğrencilerde hayal

gücünü geliştirmeye, fotoğraf çekimleri ile kompozisyon kurallarını öğretmeye, kopya yöntemi ile doğru bakmaya ve bellek eğitimi yöntemi ile de düşünmenin öğretimine karakalem uygulama tekniği ile yer vermiştir. Kopya yöntemi konusunda birbirinden farklı düşüncelerle karşılaştığımız gibi yapılan araştırmalar, kopya yönteminin yaş gruplarına, eğitimin amacına ve yöntemin kullanım sıklığına göre de farklı sonuçlara sebep olabileceğini göstermiştir.

Kırıçoğlu 'na (2005) göre ise, "yapılan araştırmalar öğrenmenin yalnız canlı modelden değil, resimlerden, fotoğraflardan yararlanılarak da gerçekleşebileceğini ortaya koymuştur" (s.200). "Nitekim derinlik algısının ve perspektifin fotoğraf üzerinde daha iyi algılandığını, gerçekte fotoğrafın sağladığı optik alanla, gerçek dünyanın sağladığı görsel bilginin birbirinden ayrı olmadığı söylenmektedir. Bu sav görsel bilgi kaynağı olarak fotoğrafın çocukta çizgi yetisini geliştirdiği görüşünü güçlendirmektedir" (Gibson, 1982'den akt., Kırıçoğlu, 2005, s.198).

Kopya yönteminden daha çok tercih edildiğini bildiğimiz bellek eğitimi yöntemini (Bkz,Yılmaz, 2010:236) de hatırlamak gerekirse; San'a (2008) göre, "imgeleri çeşitli canlılık derecelerinde olmak üzere, bilinç düzeyine çağırabilen güce bellek" (s.30) denilmektedir. Bu alanda yapılmış bazı araştırmalardan da anlaşıldığı gibi bellek, eğitim ile güçlendirilebilmektedir. Sanat da yalnızca çizim yapmak için değil, düşünmenin öğretiminde, duygusal anlamlılık yaratmada ayrıca bellek güçlendirmede kullanılmaktadır (Jensen'dan akt., Artut, 2009, s. 176). Dolayısı ile sanatın belleği güçlendirebileceği gibi bellek eğitiminin de bireyin sanatta öğrenme ve gelişimine olumlu katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Öğretmen Y'nin öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri, fotoğraftan kopya ve bellek eğitimi yönteminin, öğrencilerin konuları daha iyi kavramalarına olumlu katkı sağladığı yönündedir. Öğrencilerin ve Öğretmen Y'nin başarısında bu bölümde özetleyerek sonuçlandırdığımız tüm bilgilerin yanısıra tarafımızca öğretmen Y için belirlenen "yol gösterici/kolaylaştırıcı" öğretmen tipi de etkili olabilmektedir. Öğretmen Y tarafından belirlenen değerlendirme kriterlerinin sadece sözlü olarak değil yazılı olarak da öğrencilere bildirilmesi, hem öğrencinin kişisel olarak çizgisel gelişimini takip etmesi bakımından daha etkili hem de velilerin bu gelişimden haberdar olması bakımından önemlidir.

Sonuçlara göre şu öneriler getirilebilir: (i) araştırma farklı kurslarda da gerçekleştirilerek sonuçlar genellenebilir. (ii) Çalışma farklı illerde ve ilçelerde Milli Eğitim Müdürlükleriyle ortak çalışmalar yapılarak da uygulanabilir. (iii) Eğitim ortamlarında öğretmen tipinin, öğretim yolunun ve öğretim yönteminin belirlenmesi aksaklıkların belirlenmesine katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

ÇEPNİ, S. (2007). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. (3. baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.

EİSNER, E. (1972). **Educating Artistic Vision**, Collier Mcmillen Publishers, Mcmillen Publishing Co., London.

KATIRANCI, M. (2004). İlköğretim Resim-İş (Sanat) derslerinde Tekstil Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi ile Uygulanması, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

KESER, N. (2009). Sanat Sözlüğü. Ankara: Ütopya yayınevi.

Kırıoğlu, O.T. (1997). Orta Öğretim Sanat Öğretimi, Yök-Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.

KIRIŞOĞLU, O.T. (2005). Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak. (3.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

ÖZSOY, V. (2001). Sanat (Resim) Eğitiminde Bir Nitel Araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri, Eğitim ve Bilim/ Education and Science, 26, (122), 41-51.

ÖZSOY, V. (2007). Görsel Sanatlar Eğitimi. (2.baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık

SAN, İ. (2008). Sanat ve Eğitim, Yaratıcılık, Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları. (4.baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

SARTRE, J. P. (2009). İmgelem. (Çevirmen Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınları.

YILDIRIM, A., Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (6.baskı). Ankara: SeçkinYayıncılık.

YILMAZ, M. “Sanat Eğitiminde Motivasyon, Sanat Eğitiminde Kopya ve Taklit, Görsel sanatlarda Teknik ve Yöntemler”(ed. Kazım Artut). (s.193–297). Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri. Anı Yay. Ankara, 2010